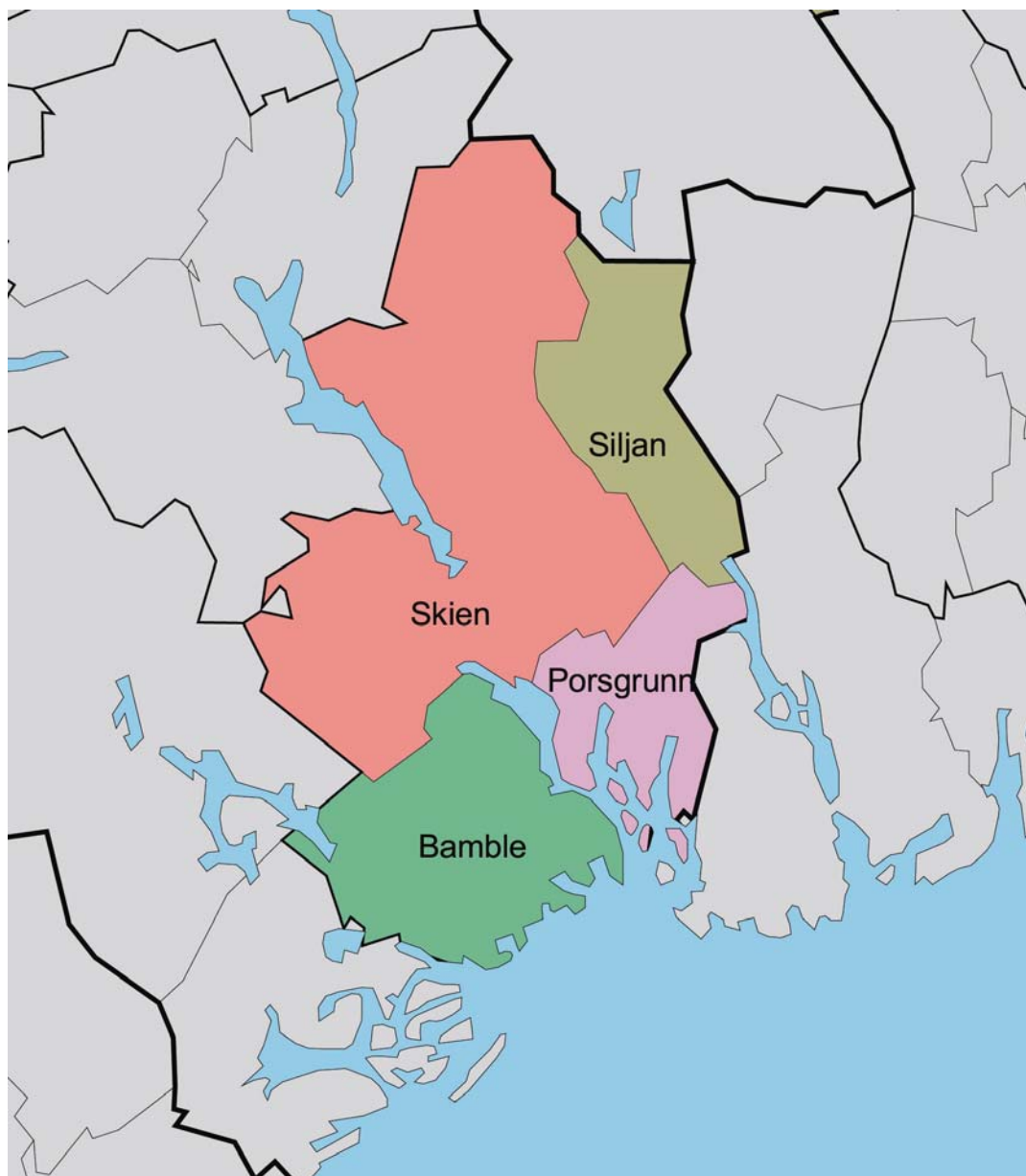

Fakta om folk og næringsliv i Grenland

Pr 15 mars 2008

**Knut Vareide
Telemarkforskning-Bø
Arbeidsrapport 15/2008**

Forord

Denne rapporten er laget på oppdrag fra Vekst i Grenland AS (ViG). Hensikten med rapporten er å få fram en situasjonsanalyse som beskriver viktige og relevante utviklingstrekk for Grenland.

Rapporten blir oppdatert tre ganger i året, etter hvert som nye data blir tilgjengelig. I denne foreløpige rapporten, blir kapitlene om befolkning og nyetableringer presentert. Kapitler om attraktivitet, sysselsetting, pendling, strukturendringer og næringsutvikling kommer senere, etter av dataene blir tilgjengelige.

Knut Vareide ved Telemarksforskning-Bø har gjennomført analysene og skrevet rapporten. Det er brukt data fra SSB og egne analyser med bruk av data over regnskap fra alle regnskapspliktige foretak i Norge.

Rapporten er også tilgjengelig på ViG sine hjemmesider på www.vig.no.

Bø, 15. mars 2008

Knut Vareide

Innhold:

SAMMENDRAG	4
BEFOLKNING	5
NYETABLERINGER	10

© Telemarksforsking-Bø 2008
Arbeidsrapport nr. 15/2008
ISSN 0802-3662

Telemarksforsking-Bø
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 15 00
Fax: 35 06 15 01
www.telemarksforsking.no

Sammendrag

Veksten i befolkningen i Grenland har vært avtakende de siste årene. Dette skyldes at regionen har gått fra netto innflytting fra andre regioner i landet, til netto utflytting. Fødselsoverskudd og innvandring fra utlandet gjør at det likevel er en vekst i befolkningen. Veksten er imidlertid lavere i Grenland, enn andre regioner det er naturlig å sammenlikne seg med. Det er et underskudd på unge voksne mellom 20 og 35 år, mens det er overvekt av femtiåringer. De unge voksne flytter i økende grad ut av regionen.

Det er forholdsvis mange nyetableringer i Grenland. I 2007 ble det etablert 8,6 nye bedrifter pr 100 eksisterende. Dette plasserer Grenland som nummer 13 av 83 regioner i landet. Dette er en forbedring fra de foregående årene. Grenland har en gunstig bransjestruktur for å oppnå mange nyetableringer, og en stor og voksende befolkning. Selv om vi korrigerer for dette, er likevel etableringsfrekvensen i Grenland ganske høy i 2007.

Befolkning

I dette kapitlet presenteres befolkningsstatistikk. Alle tall er basert på data fra SSB.

Befolkningsutvikling i Grenland

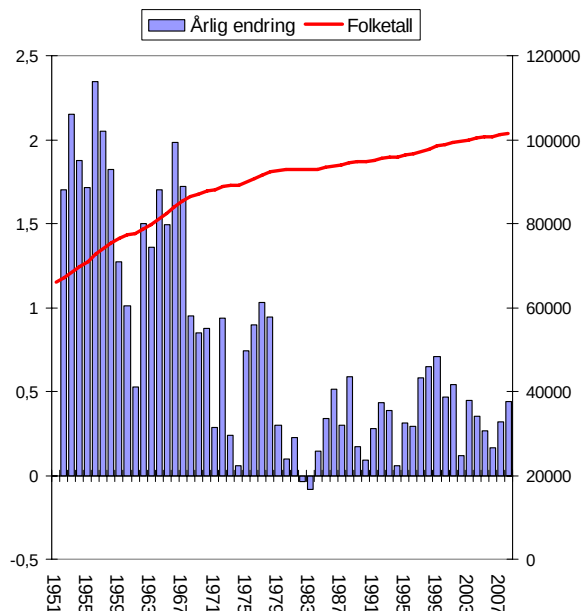
Befolkningen i Grenland økte raskt på 50- og 60-tallet. Økende antall sysselsatte i industrien var drivkraften for denne veksten.

Fra 70-tallet og utover har befolkningen fortsatt å vokse, men i langsommere takt.

Befolkningen i Grenland passerte 100.000 i løpet av 2003. 1. januar 2008 var det 101.539 personer bosatt i regionen.

Befolkningsøkningen i 2007 var på 443 personer, tilsvarende 0,4 prosent. Samme år økte befolkningen i Norge med 1,2 prosent.

Grenland har i de siste årene hatt en lavere befolkningsvekst enn landet totalt.

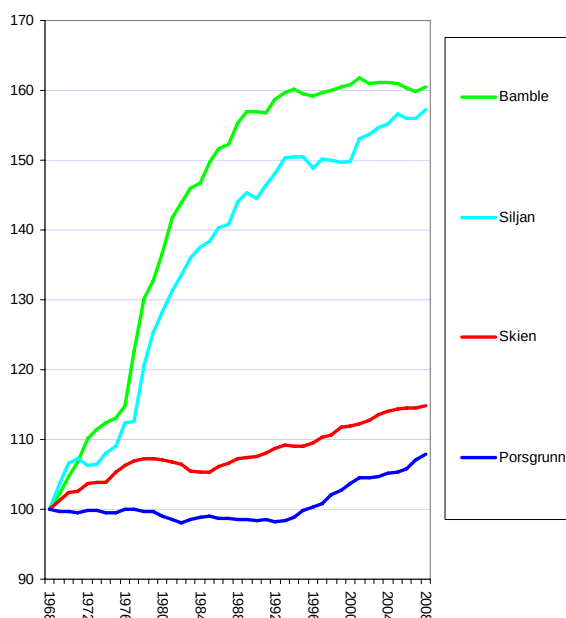
Figur 1: Utvikling av folketallet i Grenland.

Befolkningsutvikling i kommunene etter 1968

I diagrammet til høyre er befolkningsutviklingen i de forskjellige kommunene i Grenland indeksert, slik at befolkningen i 1968=100. På den måten kan en sammenlikne utviklingen i kommunene.

Bamble og Siljan har hatt langt større befolkningsvekst enn de andre kommunene i Grenland, men i disse kommunene skjedde den store befolkningsveksten mellom 1975 og 1990. Etter dette har befolkningsveksten i Bamble stagnert, mens Siljan fortsatt har litt vekst.

Porsgrunn og Skien hadde nesten ikke vekst på 70- og 80-tallet, men begynte å vokse på nittitallet. I de 15 siste årene er det Skien og Porsgrunn som har stått for veksten i befolkningen i regionen.

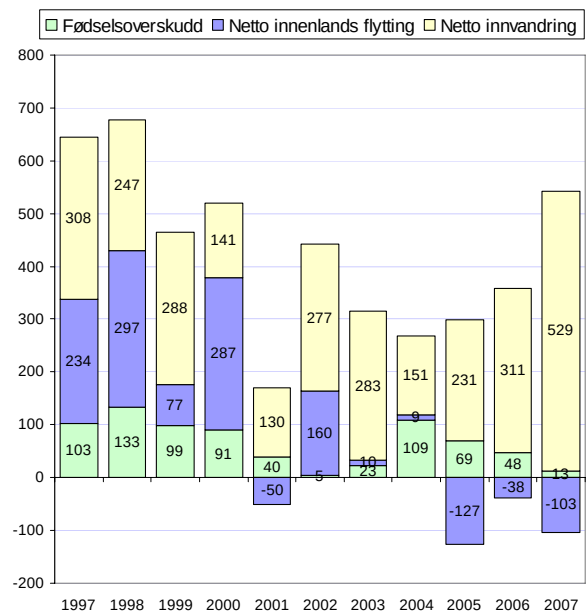

Figur 2: Utvikling av folketall, indeksert slik at nivået 1968=100.

Befolkningsutvikling siste ti år

Grenland har et fødselsoverskudd. Dette er imidlertid ganske lite, og bidrar med under en promille til befolkningsveksten. Innvandringen fra utlandet bidrar betydelig mer, og har ført til årlig befolkningsvekst i størrelsesorden 151 til 311 de siste årene før fjoråret. I 2007 var innvandringen til Grenland rekordhøy med netto 529 personer. Økningen i innvandring skjedde i de fleste regioner, og skyldes økt arbeidsinnvandring fra nye EU-land.

Flyttebalansen mellom Grenland og andre regioner i Norge har endret seg i negativ retning de siste årene. Tidligere var det som oftest flere som flyttet til Grenland fra andre kommuner i landet enn som flyttet ut. De siste tre årene har det imidlertid vært en negativ flyttebalanse i Grenland. Det er nå flere som flytter ut av regionen til andre deler av landet, enn som flytter inn.

Figur 3: Utvikling av folketall i Grenland, fordelt på fødselsoverskudd, innvandring og innenlands flytting.

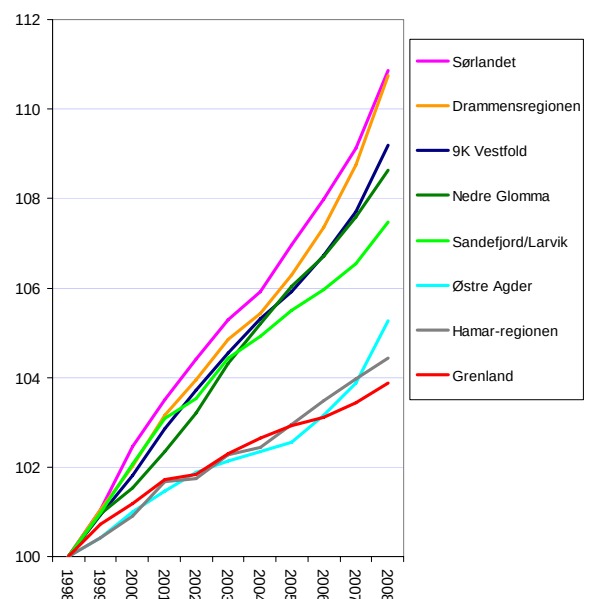
Folketallet i Grenland sammenliknet med andre regioner

I figuren til høyre er befolkningsutviklingen de siste ti årene vist for Grenland og andre sammenliknbare regioner.

Utviklingen i folketallet i Grenland er lavere enn alle referanseregionene. Regioner som Sørlandet, Drammensregionen, 9K (Tønsberg-regionen), Nedre Glomma (Fredrikstad-regionen) og Sandefjord/Larvik har alle langt høyere befolkningsvekst enn Grenland.

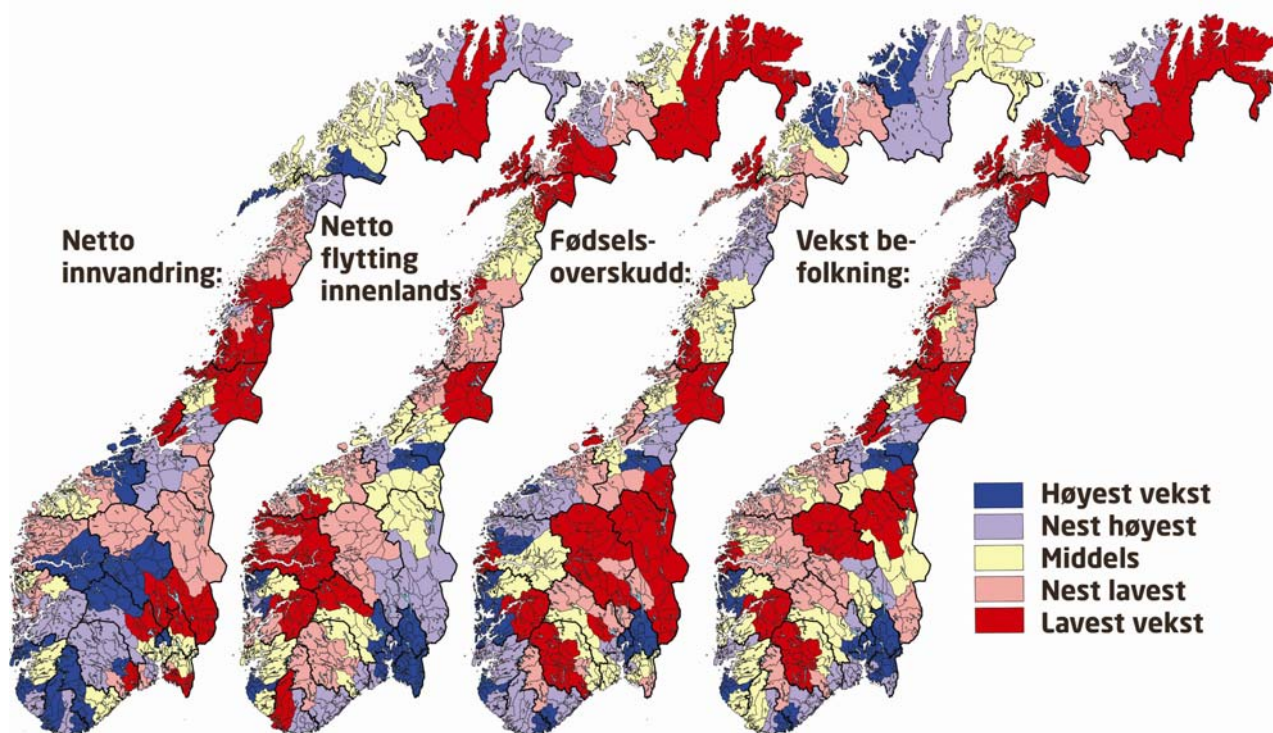
Regioner som Østre Agder (Arendalregionen) og Hamar-regionen har en befolkningsutvikling som er ganske lik Grenland, men Grenland har også sakkert akterut i forhold til disse regionene de siste årene.

Dersom Grenland hadde hatt samme vekst som Drammensregionen de ti siste årene, ville det betydd mer enn 6000 flere innbyggere i Grenland i 2008.

Figur 4: Utvikling av folketall i Grenland og sammenliknbare regioner, indekstert slik at nivået 1998=100.

Kart med befolkningsendringer

Figur 5: Komponenter i befolkningsendringer i perioden 2003-2007 i 83 regioner i Norge. Regionene er rangert i forhold til hverandre, slik at det er fem kategorier med like mange regioner i hver.

Befolkningsveksten kan splittes opp i tre komponenter: Fødselsoverskudd, innenlands flytting og netto innvandring.

De tre ulike komponentene i befolkningsveksten har helt forskjellige geografiske mønstre.

Innvandring fra utlandet bidrar relativt sterkest til befolkningsvekst i distriktene, spesielt i distriktene i Sør-Norge. Det sentrale Østlandet, utenom Oslo, Bærum og Asker har relativt liten innvandring i forhold til folketallet. Alle regionene i landet har netto innvandring.

Innenlands flytting bidrar spesielt til vekst i det sentrale østlandsområdet, foruten storbyregionene Stavanger, Bergen og Trondheim.

Fødselsoverskuddet er høyest i de regionene som over tid har hatt netto innflytting. Flytterne er gjerne i alderen 20-30 år, og regioner med høy innflytting vil over tid få en alderssammensetning som er gunstig. Det er

imidlertid også mange regioner på Vestlandet og Nord-Norge som har fødselsoverskudd, selv om disse har hatt høy utflytting. Det kommer av høyere fruktbarhet.

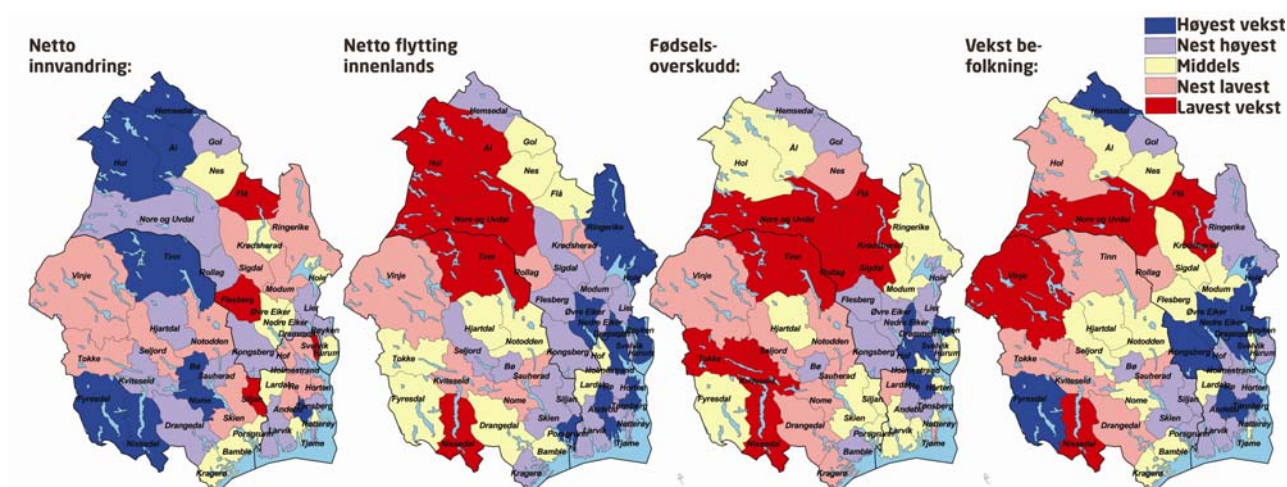
Vi kan se at Grenland er markert med mørk rød når det gjelder innvandring. Regionen er dermed blant regionene med minst innvandring.

For innenlands flytting er Grenland lys blå, dvs blant regionene som er nest best. Grenland har netto innenlands utflytting, men ettersom de fleste regionene har netto innenlands utflytting, er likevel Grenland i kategorien nest best.

Når det gjelder fødselsoverskudd er Grenland middels.

Når det gjelder samlet befolkningsvekst er Grenland gul, dvs blant de regionene som har middels befolkningsvekst.

Kart med befolkningsendringer kommuner

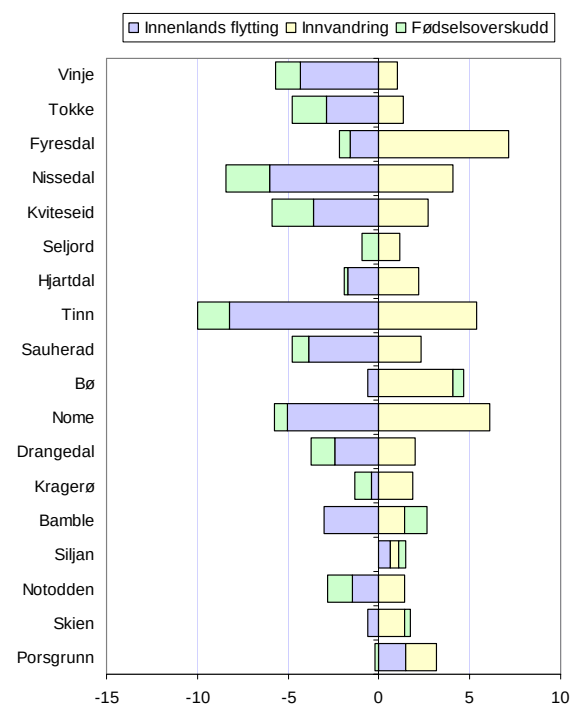

Figur 6: Befolkningsendringer dekomponert i perioden 2003-2007, netto endringer i forhold til folketallet. Fargene angir kommunens rangering i forhold til de andre kommunene i Norge.

Grenland har forholdsvis lite innvandring i forhold til folketallet. Størst innvandring i Telemark finner vi i Tinn, Bø, Nome, Nissedal og Fyresdal. En stor del av disse innvandrerne var flyktninger. Fra 2007 har arbeidsinnvandringen skutt fart, men Grenland har ikke fått spesielt mange arbeidsinnvandrere heller, sammenliknet med andre regioner.

Grenland skårer forholdsvis bra på netto innenlands flytting. Porsgrunn og Siljan har netto innflytting fra andre deler av landet, mens Skien og Bamble har netto utflytting til andre kommuner.

De fleste kommunene i Telemark har fødselsunderskudd. Grenland har imidlertid en forholdsvis ung befolkning, og har derfor fødselsoverskudd i Bamble, Siljan og Skien, men et lite underskudd i Porsgrunn.

Figur 7: Befolkningsendringer - dekomponert for kommunene i Telemark, i perioden 2003-2007.

Aldersfordeling

I figuren til høyre har vi sett på andelen av befolkningen i hvert alderstrinn, og sammenliknet denne andelen med tilsvarende andel for hele landet. Der søylene er på 0,0 har Grenland samme andel av befolkningen i den aktuelle årsklassen som landsgjennomsnittet.

Grenland har lavere andel barn opp til 10 år enn landet for øvrig. I aldersgruppen 10 til 20 år har Grenland høyere andel enn landsgjennomsnittet for de fleste alderstrinn. I aldersgruppen 20 til 40 er det relativt færre i Grenland enn i landet ellers. Fra 50 år og oppover er det igjen høyere andel i Grenland enn landsgjennomsnittet.

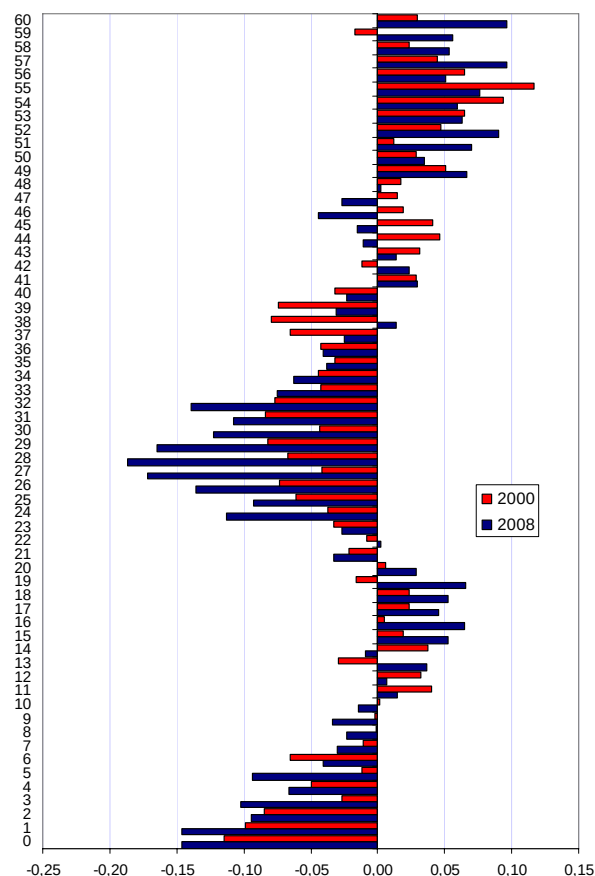
Aldersfordelingen reflekterer at mange flytter ut av regionen etter endt videregående skole. Det er forholdsvis lavest andel i aldersgruppen 25-32 år. Dette er også årsaken til at det er færre små barn, ettersom andelen kvinner i fødedyktig alder er lavere enn landsgjennomsnittet.

Vi ser ellers at det har skjedd store endringer fra 2000 til 2008, når det gjelder aldersgruppen fra 25-33 år. Andelen av Grenlands befolkning i denne aldersgruppen var vesentlig høyere i 2000 enn i 2008. Samtidig ser vi at underskuddet på barn opp til 10 år øker.

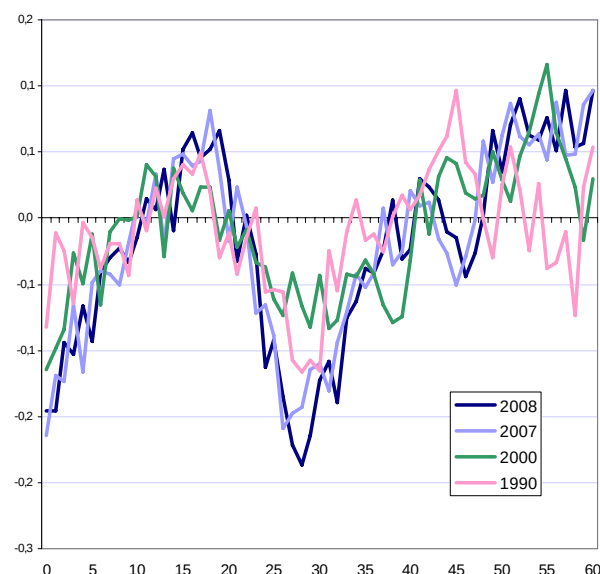
Av figur 9 ser vi at andelen av Grenlands befolkning av disse unge voksne faktisk minket fra 1990 til 2000.

Det er dermed en forholdsvis ny trend at de unge voksne, i større grad enn tidligere, flytter ut av regionen. Vi kan også se at denne utviklingen også forsterkes fra 2007 til 2008, der andelen mellom 25 og 30 synker ytterligere i 2008.

Det er først og fremst Oslo som får økende andel av den unge voksne befolkningen mellom 25 og 35 år.

Figur 8: Avvik i andelen av befolkningen i ulike alderstrinn mellom Grenland og Norge

Figur 9: Avvik i andelen av befolkningen i ulike alderstrinn mellom Grenland og Norge

Nyetableringer

I denne rapporten måler vi etableringsaktiviteten gjennom å se på antall nyregistreringer i Enhetsregisteret i prosent av eksisterende foretak. Holding-selskaper, og selskapstyper som ikke er næringsdrivende, er holdt utenfor statistikken.

I figuren er etableringsfrekvensen i Grenland målt for hvert år, og sammenliknet med etableringsfrekvensen for Telemark og Norge.

Etableringsfrekvensen på landbasis gikk ned fra 2006 til 2007. Dette var litt overraskende, ettersom etableringsfrekvensen oftest er høy i oppgangskonjunkturer.

I Grenland sank etableringsfrekvensen mindre enn ellers i landet, og dermed ble etableringsfrekvensen i Grenland høyere enn landsgjennomsnittet.

Etableringsfrekvensen i Grenland var på 8,6 prosent i 2007, mot 8,2 på landsbasis.

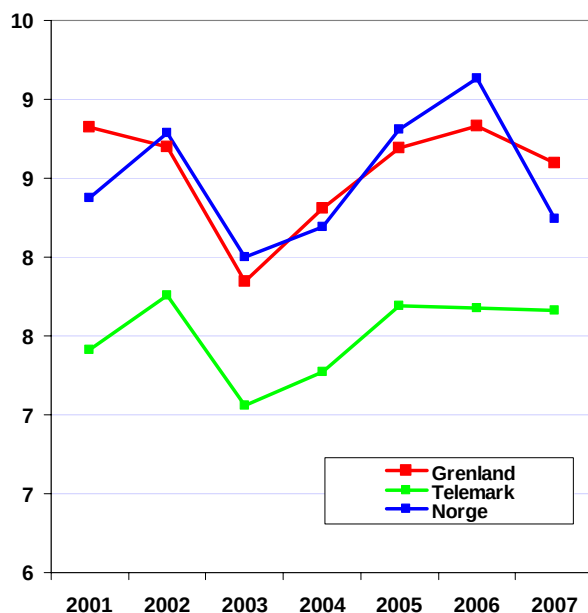
Etableringer i Grenland og andre regioner

Det er interessant å sammenlikne etableringsfrekvensen i Grenland med etableringsfrekvensen i andre regioner. Dette er gjort i diagrammet til høyre.

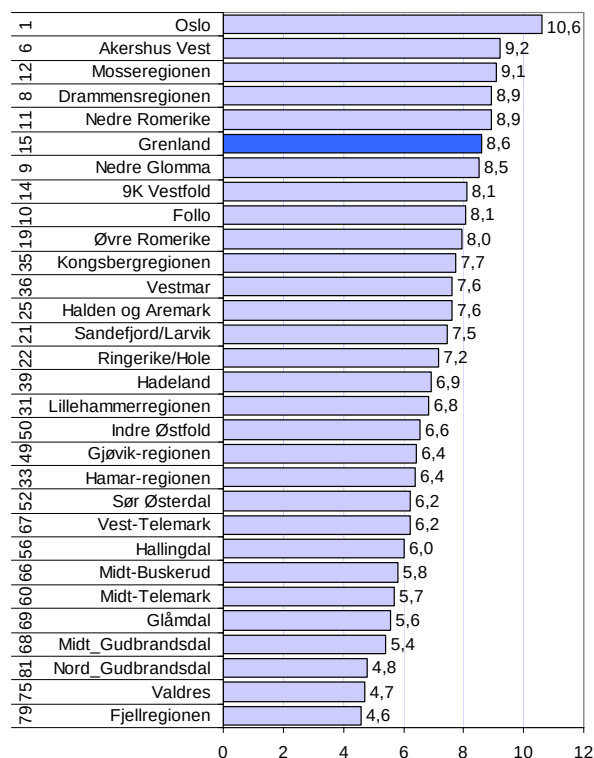
Oslo har høyest etableringsfrekvens blant regionene på Østlandet i 2006. Regioner med høy etableringsfrekvens er ofte storbyregioner, eller regioner som ligger inntil storbyer.

Grenland er rangert som nr 13 av 83 regioner i 2007, og har femte høyest etableringsfrekvens blant regionene på Østlandet. Dette er den beste plasseringen til Grenland de siste syv årene.

Grenland er rangert som nr 15 av de 83 regionen, når vi ser på gjennomsnittet for de siste fem årene.

Figur 10: Etableringsfrekvens i Grenland, Telemark og Norge.

Figur 11: Etableringsfrekvens i 2006 i regionene på Østlandet. Tallene til venstre angir regionens rangering blant de 83 regionene i Norge i perioden 2003-2007.

Nyetableringer kommunevis

Etableringsfrekvensen kan også måles innenfor hver enkelt kommune. I figuren til høyre er etableringsfrekvenser i kommunene i Grenland vist, både for 2007, og gjennomsnitt for perioden 2003-2007.

Porsgrunn hadde en svært høy etableringsfrekvens i 2007, på 10 prosent. Dette rangerte Porsgrunn som nummer 15 av 430 kommuner. Porsgrunn fikk også en høyere etableringsfrekvens enn gjennomsnittet de siste fem årene.

Mellom de andre tre kommunene var det svært små forskjeller i 2007, og disse fikk også lavere etableringsfrekvens enn gjennomsnittet de siste fem årene, i likhet med landet som helhet.

Faktisk og forventet etableringsfrekvens

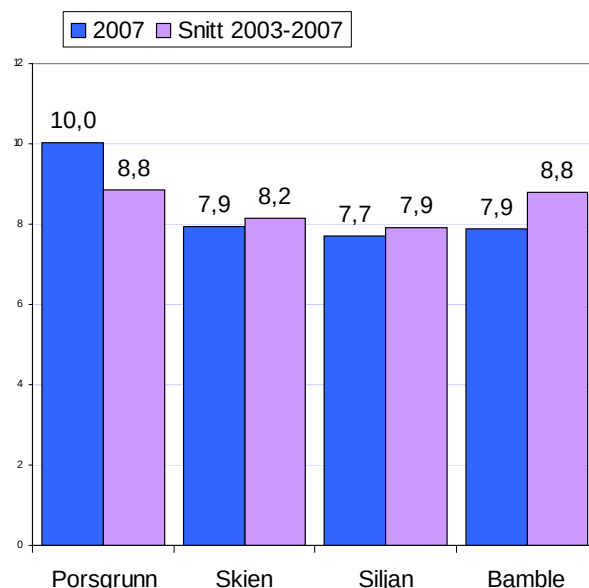
Etableringsfrekvensen i et område blir sterkt påvirket av næringsstrukturen. Dersom det er mange foretak i tjenesteyting, vil det bli både mange nyetableringer og nedleggelser. Etableringsfrekvensen blir også positivt påvirket dersom befolkningen er voksende.

Vi kan beregne hvilken etableringsfrekvens regionene "normalt" vil få når vi tar hensyn til næringsstruktur og befolkningsvekst. Deretter kan vi måle avviket mellom faktisk og "normal" næringsstruktur. Dette avviket er vist i figuren til høyre.

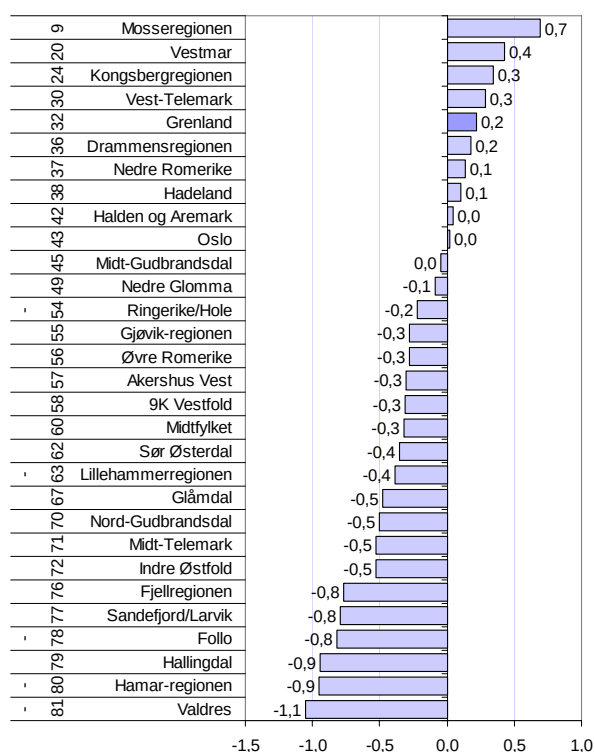
Vi ser da at Oslo, som er den regionen som har høyest etableringsfrekvens, også ligger temmelig nøyaktig på forventet verdi. Mosseregionen, Vestmar og Kongsbergregionen er regioner som har flere etableringer enn forventet.

Ellers kan vi se at de fleste regionene på Østlandet ligger under forventet verdi. Østlandet har relativt få nyetableringer i forhold til Sør- og Vestlandet når vi tar bransjestrukturen og befolkningsveksten i betraktning.

Grenland er en av regionene på Østlandet med flere nyetableringer enn forventet.

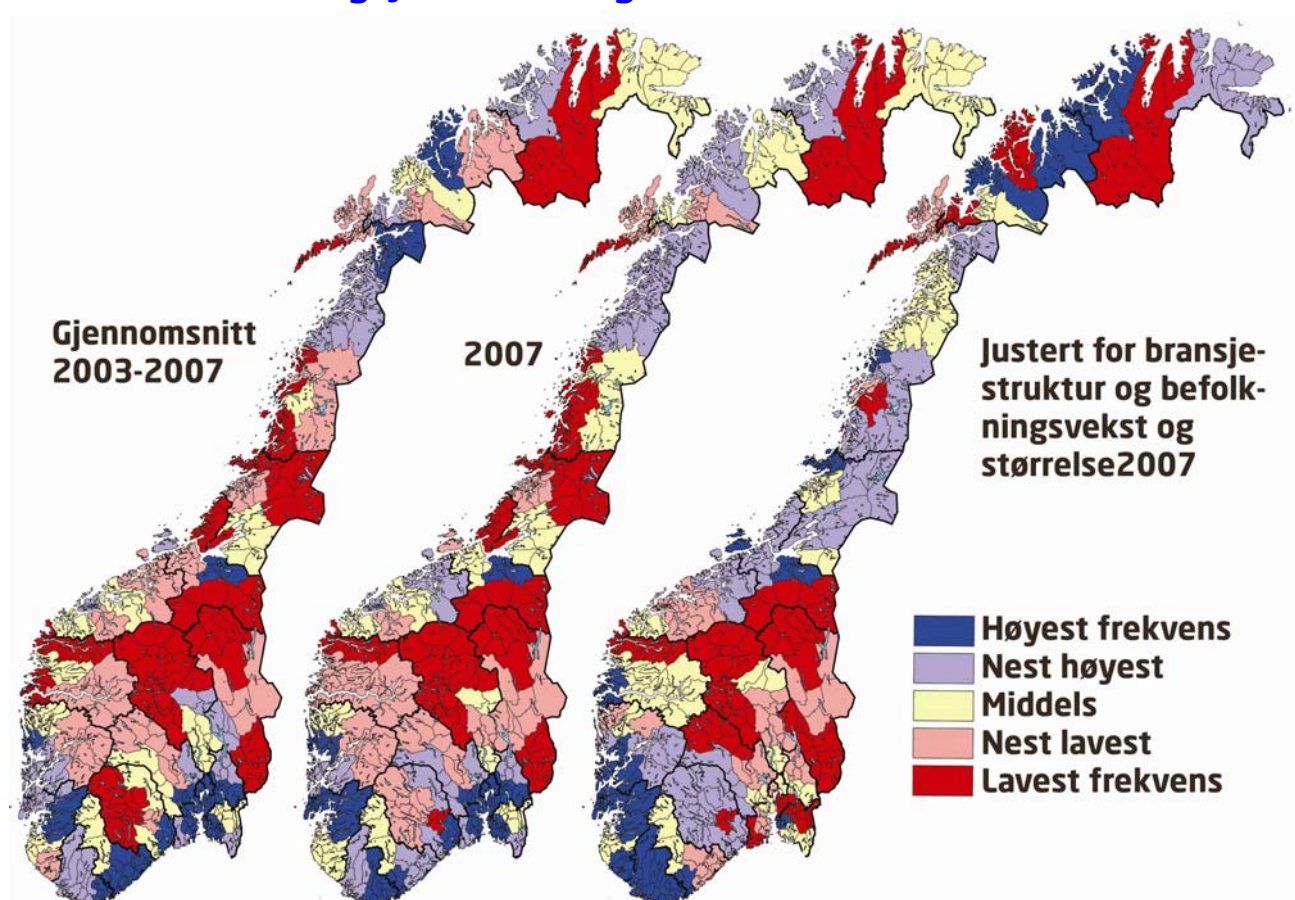

Figur 12: Etableringsfrekvens i kommunene i Grenland.

Figur 13: Avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens i regionene på Østlandet i 2007. Tallene til venstre angir rangering mht avvik i 2007.

Kart over etableringsfrekvens i regionene

Figur 14: Etableringsfrekvenser i regionene. Til venstre gjennomsnittlig etableringsfrekvens i perioden 2003-2007. I midten etableringsfrekvens i 2007. Til høyre avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens basert på bransjestruktur og befolkningsvekst.

I kartene over er variasjonene i regionenes etableringsfrekvens illustrert.

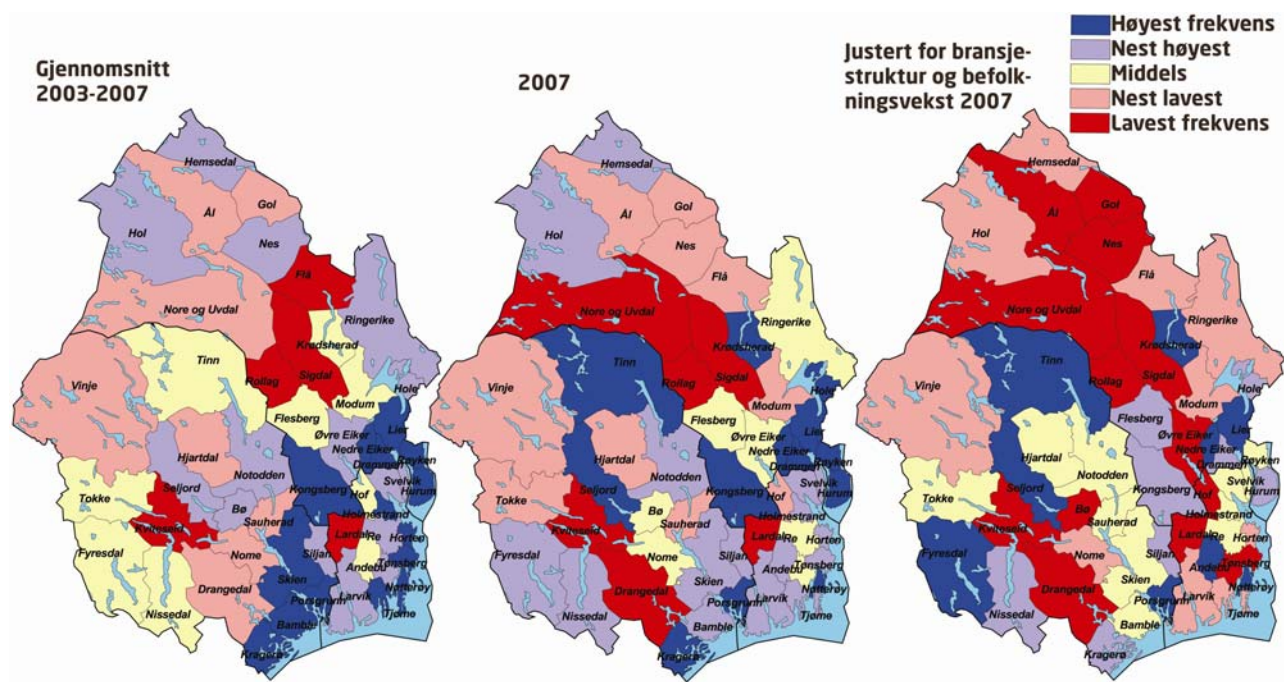
Vi ser at det er liten forskjell på mønstrene når det gjelder etableringsfrekvens i 2007 og siste femårsperioden. De regionale mønstrene i etableringsfrekvensene er stabile, det er stort sett de samme regionene som har høyest frekvens hvert år. Dette er stort sett folkerike regioner med større bysentra og befolkningsvekst.

Når vi justerer for bransjestruktur og befolkningsvekst, som i kartet til høyre, framtrer helt andre mønstre. Den høye etableringsfrekvensen i regionene i det sentrale Østlandet er forklart av bransjestruktur og befolkningsvekst. Justert for dette har Østlandet ikke flere nyetableringer enn forventet.

I sørvest er det et sammenhengende område med regioner som har langt flere nyetableringer enn forventet. Dette området har også god lønnsomhet, og sterk vekst i private arbeidsplasser, og synes å være det mest dynamiske området når det gjelder næringsutvikling.

Vi kan se at Grenland er blant regionene med høyest etableringsfrekvens i 2007 og i de siste fem årene. Når vi justerer for effekten av næringsstruktur og befolkningsvekst er Grenland lys blå, dvs blant de nest beste. Dette er en klar forbedring fra 2006, da Grenland var blant de nest dårligste, etter at etableringsfrekvensen hadde blitt justert for effekten av bransjestruktur og befolkningsvekst.

Kart med etableringsfrekvens kommunene

Figur 15: Etableringsfrekvens i kommunene i BTV. Til venstre gjennomsnittlig etableringsfrekvens i perioden 2003-2007. I midten etableringsfrekvens i 2007. Til høyre avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens basert på bransjestruktur og befolkningsvekst.

I kartene over kan vi se mønstrene i etableringsfrekvensen i kommunene i BTV. I kartet til venstre, som viser gjennomsnittlig etableringsfrekvens de siste fem årene, kan vi se at de folkerike kommunene langs kysten har høyere etableringsfrekvens, enn i de mer typiske distriktskommunene i indre strøk.

I 2007 er mønsteret mer variert. Distriktskommuner som Tinn og Seljord er nå blant kommunene med høyest etableringsfrekvens. Det er foreløpig usikkert om dette er en ny trend, eller om det er tilfeldige variasjoner for dette enkeltåret.

Når vi justerer for effekten av bransjestruktur og befolkningsvekst, forsvinner de geografiske mønstrene.

For Grenland, ser vi at etableringsfrekvensen er høy, både i 2007 og i siste femårsperiode. Kommunene i Grenland er enten blant de beste eller blant de nest beste i begge perioder.

Når vi justerer for bransjestruktur og befolkningsvekst, ser vi at Porsgrunn fremdeles er blant de beste kommunene. Skien og Bamble er imidlertid "bare" i gruppen av kommuner med middels etableringsfrekvens.